

MGR AGNIESZKA SOŁTYSIK
Academy of Justice in Warsaw (Poland)

Research interests: professionally, she coordinates national and international projects. Her interests include issues related to regional and international security, social policy, and development economics. She has participated in international training courses on working with youth at risk of exclusion, interfaith dialogue, and peacebuilding.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6080-2501>

E-mail: agnieszkaannasoltysik@gmail.com

CC-BY-NC-ND 4.0 Deed

THE ESSENCE OF DYNAMIC SECURITY: EMPIRICAL CONSIDERATIONS

Istotą bezpieczeństwa dynamicznego: rozważania empiryczne

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.36.21>

Wstęp

Bezpieczeństwo dynamiczne to nowoczesne podejście do zarządzania bezpieczeństwem w jednostkach penitencjarnych, które kładzie nacisk na budowanie pozytywnych relacji między personelem a osadzonymi. Termin stosowany jest do określania pozytywnych, profesjonalnych relacji między więźniami a personelem¹. W szerszym znaczeniu ujmowane jest w ramach bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego, gdzie stanowi koncepcję organizacji i metodę pracy kadry penitencjarnej.

Należy jednak podkreślić, że pojęcie bezpieczeństwa dynamicznego jest różnie definiowane w zależności od kontekstu praktycznego i obowiązującego systemu penitencjarnego oraz dojrzałości systemu bezpieczeństwa w danym państwie. Modelowa definicja dla europejskiego kręgu kulturowego, została zawarta w Europejskich Regułach Więziennych w dziale: Bezpieczeństwa instytucjonalnego zasada 51.2 gdzie czytamy:

„Bezpieczeństwo zapewnione poprzez fizyczne ograniczenia i inne środki techniczne jest uzupełnione dynamiczną ochroną gwarantowaną przez czujny personel, który dobrze zna osadzonych będących pod ich kontrolą”².

Metodologia badawcza przyjęta w artykule opiera się na klasycznych założeniach analizy i syntezy, których teoretyczne podstawy zostały sformułowane przez Gottfrieda Wilhelma Leibniza. Głównym celem metodologicznym było zweryfikowanie hipotezy roboczej o brzmieniu: „Istotą bezpieczeństwa dynamicznego jest zabezpieczenie czynników kryminogennych”.

W badaniu zastosowano metodę analizy i syntezy, uwzględniając narracyjny przegląd literatury. Wykorzystanie obu podejść pozwoliło na kompleksowe ujęcie badanego zagadnienia - bezpieczeństwa dynamicznego. Analiza umożliwiła dogłębne zrozumienie istoty badanego zjawiska oraz identyfikację kluczowych czynników dookreślających cały fenomen. Natomiast zastosowanie syntezy miało na celu zbudowanie holistycznego obrazu badanego problemu. Metodologia badawcza przyjęta w artykule, uwzględnia również komplementarność

---

¹ J. Handle, S. Lenos, A. Korn, *P/CVE in Prison and Dynamic Security, CONCLUSION PAPER*, https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-08/ran_pcve_in_prison_and_dynamic_security_27052022_en.pdf [dostęp: 07.03.25]

² *Europejskie Reguły Więzienne*, Rada Europy Komitet Ministrów Zalecenia Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych, <https://www.sw.gov.pl/assets/98/29/13/4d0aa81edd3ddc0d1132f1bde154ab564484eb10.pdf> [dostęp: 07.03.25]

metod indukcyjnych i dedukcyjnych. Wykorzystanie indukcji i dedukcji umożliwiło logiczne uporządkowanie wniosków oraz wskazanie najbardziej optymalnych rozwiązań. Dzięki temu możliwe było uzyskanie pełnego obrazu badanego zjawiska i potwierdzenie hipotezy roboczej.

Koncepcja bezpieczeństwa dynamicznego została szeroko omówiona w literaturze zagranicznej, jednak na gruncie polskim brakuje opracowań w tym zakresie. Jest to szczególnie istotne przez pryzmat wspomnianego faktu, że nie ma jednej uniwersalnej definicji tego terminu. Dodatkowo pojawiające się publikacje rodzime, charakteryzują się odniesieniami tylko do wyodrębnionych wątków bezpieczeństwa dynamicznego, kopiując rozwiązania np. skandynawskie. Tym samym w polskiej literaturze przedmiotu brakuje opracowania, które odnosiłoby się do zrozumienia sensu tego zagadnienia.

1. Bezpieczeństwa w paradygmacie czasu

Filozofii bezpieczeństwa jest nową subdyscypliną powstałą w wyniku próby przełamania impasu między polemologią a irynologią. Została wyodrębniona jako szczegółowa dziedzina, w odpowiedzi na współczesne wyzwania społeczne i kulturowe. Substancjonalnie sięga ona czasów starożytności, do myślicieli takich jak Sokrates, Platon, czy Arystoteles³. Filozofia bezpieczeństwa stara się stworzyć uniwersalną i holistyczną wizję świata. Stanowi ona syntezę refleksji nad polemologią (filozofią wojny) oraz irenologią (filozofią pokoju). Cytując J. Świniarskiego i W. Chojnackiego filozofia bezpieczeństwa jest “najogólniejszą refleksją i wiedzą o formach istnienia każdego stanu rzeczy (bytu), a ponadto proponuje środki, które usprawniają ich funkcjonowanie”⁴. W tradycyjnym ujęciu bazuje ona na metafizycznej zasadzie złotego środka, gdzie wojna i pokój (bezpieczeństwo - niebezpieczeństwo) prowadzą do osiągnięcia upragnionego bezpieczeństwa⁵.

2. Bezpieczeństwo w filozofii starożytnej

Cofając karty historii, przyjrzyjmy się teraz jak spostrzegane było bezpieczeństwo, państwo i człowiek. Starożytni filozofowie rozwijali idee harmonii społecznej i sprawiedliwości jako gwaranta trwałego bezpieczeństwa. Nauki praktyczne Arystotelesa koncentrują się na ludzkich czynach w kontekście jednostkowym i społecznym, co wpisuje się w nurt filozofii spraw ludzkich⁶. Myśliciel definiuje byt jako substancję, co pozwala na zrozumienie rzeczywistości i jej właściwości⁷. Rozważania na temat bezpieczeństwa odnajdujemy w dwóch jego dziełach: “Polityce” oraz “Etyce nikomachejskiej”. W myśli Arystotelesa państwo jest gwarantem sprawiedliwości, nośnikiem ładu istniejącego we wspólnocie oraz warunkiem do uspołecznienia człowieka. Cechą człowieka jest pęd do życia we wspólnocie, a zagrożeniem dla społeczności są ludzie pozbawieni moralności. Tym samym państwo, które jest gwarantem bezpieczeństwa i sprawiedliwości odpowiada za regulowanie niegodziwości i dzikości w człowieku, poprzez kształtowanie w obywatelach pożądanych cnót moralnych, mądrości, umiarkowania i sprawiedliwości. Ustawodawstwo powinno być podporządkowane interesom życia spokojnego, zapewniającego szczęścia obywatelom⁸. Wojnę, Arystoteles postrzega jako środek do osiągnięcia pokoju, wskazując na ekonomiczne

---

³ K. Ficoń, *Propedeutyka bezpieczeństwa; Filozofia, nauka, fenomen*, BEL Studio sp. Z o.o., Warszawa 2020, s. 11 - 15, ISBN: 9788377986578

⁴ J. Świniarski, W. Chojnacki, *Filozofia bezpieczeństwa*, Akademia Obrony Narodowej. Wydział Strategiczno-Obronny, Warszawa 2004, s. 8-21, ISBN:-

⁵ K. Ficoń, op. cit., s. 19, ISBN: 9788377986578

⁶ G. Reale, *Myśl starożytna*, Wyd. KUL, Mediolan 2001, s. 225, ISBN: 9788377020296

⁷ W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t.1, Wyd. PWN, 2001, s. 111, ISBN: 8301086505

⁸ R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, *Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego*, Wyd. Akademi Podlaskiej, Siedlce 2007, s. 36, ISSN: 08602719

przesłanki konfliktów⁹, jednak dobrze zorganizowanego państwa, które posiada "stan wojskowy", gwarantuje bezpieczeństwo i zapewnia porządek wewnętrzny¹⁰. "Człowiek z natury jest zwierzęciem społecznym"¹¹ i zgodnie z poglądami Arystotelesa nie może żyć poza państwem, ponieważ w pełni realizuje się tylko we wspólnocie politycznej.

Marcus Tullius Cicero Cyceron, jako przedstawiciel eklektyzmu, analizuje podstawy bezpiecznego życia w swoim dziele "O powinnościach" gdzie wskazuje, że sprawiedliwość polega na życiu "by nikomu nie szkodzić"¹². Analizując dzieła Cycerona, dostrzec można, że starał się on przekazać umiłowanie "do ładu i pokoju, które szczególnie sprzyja rozkwitowi sprawiedliwości i rzetelności". Podkreśla on, że pokój jest czymś trwałym i stanowi wartość samą w sobie¹³. Rzymski filozof potępia okrucieństwo i gwałt wskazując, że są to zachowanie sprzeczne z naturą ludzką, ponieważ "prawo natury zabrania nam krzywdzić innych"¹⁴. Jego poglądy związane z etyką stoicką, silnie wskazują na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa jednostkom i społeczeństwu w przypadku ubóstwa czy przemocy¹⁵.

W starożytnej Grecji refleksja nad bezpieczeństwem była głęboko związana z etyką i polityką, co pozwoliło stworzyć fundamenty dla późniejszych teorii. Filozofowie wskazywali, że dobra organizacja społeczna i sprawiedliwość są kluczowymi elementami stabilności wspólnoty. Z całą pewnością wartości te pozostają istotne w rozważaniach nad bezpieczeństwem w kontekście współczesnych wyzwań.

3. Rozważania o bezpieczeństwie w średniowieczu

Myśl filozoficzna okresu średniowiecza, rozpatruje bezpieczeństwo w kontekście ładu boskiego i porządku ziemskiego. Średniowieczna wizja społeczeństwa opierała się na hierarchii, w której każdy człowiek miał przypisane miejsce i zadania. Porządek ten był postrzegany jako gwarancja stabilności i pokoju.

W okresie między I a VII w. n.e. chrześcijaństwo zaczyna kształtować nowe podejście do duchowego życia ludzkości, co znajduje odzwierciedlenie w naukach tzw. Ojców Kościoła. W ich myśli dominującym zagadnieniem staje się Absolut, a filozoficzne rozważania redefiniują pojęcia bytu, jednostki i społeczeństwa na podstawie przekazów biblijnych. Wraz ze wzrostem znaczenia chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim zmienia się podejście filozofów do kwestii wojny i pokoju. Zmiana optyki, ujawnia się w sakralizacji i rozpatrywaniu zagadnień wojny i pokoju przez pryzmat świata transcendentnego, gdzie zgodnie z przekazami Starego Testamentu, dopuszczalna jest toczona wojen z woli Boga¹⁶.

Święty Augustyn jako jedna z najważniejszych postaci tego okresu, wprowadza koncepcję dualizmu w świecie i w człowieku¹⁷. W jego pismach Bóg jest źródłem szczęścia ludzkiego, a człowiek postrzegany jest jako związek duszy z ciałem. W swojej koncepcji państwa Bożego, wskazuje, że ludzie dzielą się na tych którzy doznają łaski i wybrali miłość do Boga oraz istoty skazane na wieczne potępienie¹⁸. Życie doczesne jest takie samo dla wszystkich ludzi, a każda istota pragnie pokoju. Pokój ziemski jest opisywany przez św. Augustyna jako harmonijne współistnienie i współpraca wszystkich obywateli,

---

⁹ *Ibidem*, s. 35-36, ISSN: 08602719

¹⁰ *Ibidem*, s. 36-37, ISSN: 08602719

¹¹ *Słownik myśli filozoficznej*, (red.) M. Siwiec, Wyd. Park Edukacja, Bielsko-Biała 2008, s. 72, ISBN: 9788374467216

¹² R. Rosa, *Filozofia bezpieczeństwa*, Wyd. Bellona, Warszawa 1995, s. 32-39, ISBN: 8311084580

¹³ R. Rosa, *Filozofia ...*, op. cit., s. 35-40, ISBN: 8311084580

¹⁴ R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, op. cit., s. 40, ISSN: 08602719

¹⁵ W. Rachlewicz, *Elementy filozofii bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo z perspektywy historii filozofii i filozofii polityki*, Wyd. Difin, Warszawa 2012 s. 100, ISBN: 9788376416625

¹⁶ R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, op. cit., s. 44-48, ISSN: 08602719

¹⁷ *Słownik myśli filozoficznej*, op. cit., s. 76, ISBN: 9788374467216

¹⁸ W. Rachlewicz, op. cit., s. 108, ISBN: 9788376416625

przestrzegających praw regulujących stosunki między jednostkami, grupami społecznymi i władzą. Tym samym dążenie do bezpieczeństwa i pokoju jest podstawową potrzebą natury ludzkiej, ponieważ każdy człowiek chce być szczęśliwy. Szczęście, do którego dąży każdy człowiek, można odnieść jedynie w Bogu, poprzez miłość do Niego oraz każdego bliźniego. Augustyn podkreśla, że podczas wojny należy unikać okrucieństwa i dążyć do minimalizacji zniszczeń, co jest zgodne z ideą dobra wspólnego¹⁹. Jego teksty miały znaczący wpływ na ukształtowanie się doktryny Kościoła Rzymskokatolickiego w zakresie użycia siły w życiu publicznym.

Średniowieczna myśl filozoficzna dotyczące sprawiedliwości, wojny i pokoju miała istotny wpływ na rozwój międzynarodowego prawa humanitarnego oraz etyki konfliktów zbrojnych. Tym samym idea pokoju opartego na boskim ładzie, ukształtowała współczesne normy moralne i polityczne europejskiego kręgu kulturowego.

4. Nowożytność a filozofia bezpieczeństwa

Rozwój filozofii bezpieczeństwa w okresie renesansu i oświecenia, skupia się na godności i wolności jednostki. Człowiek staje się centralnym punktem refleksji w myśli filozoficznej. Rozwój idei praw człowieka oraz kształtowanie się obywatelskiej odpowiedzialności, dały początek współczesnym systemom ochrony wartości jednostki oraz społeczeństwa.

Renesansowy humanizm oraz oświeceniowy racjonalizm miały kluczowy wpływ na rozwój systemów demokratycznych i praw człowieka, które stanowią fundamenty współczesnego bezpieczeństwa. Od drugiej połowy XV wieku w Europie zachodziły istotne przemiany. Kształtujący się kapitalizm, dawał wolność, ale prowadził również do obniżenia poziomu życia wielu grup społecznych, co wywoływało zadumę na temat przyszłości bytu i zachowania bezpieczeństwa egzystencji. Równocześnie niszczycielskie wojny okresu odrodzenia spowodowały, że humanizm stał się jednym z głównych nurtów filozoficznych, postulujący budowę nowego społeczeństwa²⁰. Humanizm odrodzeniowy to zjawisko przenikające wszystkie sfery życia, ukazujące człowieka jako istotę autonomiczną, rozumną i dążącą do mądrości²¹.

Niccolo Machiavello, wybitny myśliciel i polityk, podejmował problematykę wojny i pokoju w kontekście historii oraz natury człowieka. W swoim dziele "Książę" wskazuje, że ludzie obdarzeni są wolą działania, jednak nie zawsze potrafią ją wykorzystać poprawnie. Aby właściwie użytkować swoją energię, obywatele potrzebują państwa, swoistego organizmu i systemu politycznego, które stoi na straży porządku społecznego. W celu zapewnienia wolności i bezpieczeństwa w swojej polityce wewnętrznej, państwo musi uwzględniać cechy ludzkie, które są powtarzalne oraz prawidłowości wynikające z okoliczności historycznych. Wskazuje, że "najważniejszą podstawą wszystkich państw tak nowych jak i starych i mieszanych są dobre prawa i dobre wojsko"²². W jego rozważaniach politycznych państwo utożsamiane jest z władcą, a bezpieczeństwo strukturalne staje się naczelną wartością.

Między XV a XVII wiekiem odnajdujemy wiele utopijnych koncepcji państwa i społeczeństwa. Szczęścia utożsamiane było z lepszym, bardziej sprawiedliwym ustrojem społecznym oraz pełnią rozwoju zarówno duchowego jak i społecznego człowieka²³.

Tomasz Hobbes, w swojej trylogii, przedstawił wizję stanu natury, w którym człowiek rządony jest przez popędy i egoizm. Umowa społeczna, w której jednostki rezygnują z części swoich praw na rzecz suwerena, ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa i porządku

---

¹⁹ R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, op. cit., s. 49-51, ISSN: 08602719

²⁰ *Ibidem*, s. 60-64, ISSN: 08602719

²¹ W. Rachlewicz, op. cit., s. 125, ISBN: 9788376416625

²² R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, op. cit., s. 60-64, ISSN: 08602719

²³ *Ibidem*, s. 67, ISSN: 08602719

społecznego. Jego poglądy społeczno- polityczne najlepiej wyraża cytat “prawo natury każe wszystkim ludziom szukać pokoju i zabezpieczać go, także kosztem rezygnacji ze swojego uprawnienia do wszelkich rzeczy, które to uprawnienie powoduje ów stan wojny wszystkich przeciw wszystkim”²⁴. Prawa natury to wzajemna uprzejmość, zakaz znieważania i pychy, które umożliwiają człowiekowi bezpieczne życie²⁵. Pokój utożsamiany jest z dobrem, a środki do jego osiągnięcia to sprawiedliwość, wdzięczność, skromność, słusność, łagodność i cnoty moralne²⁶. Tym samym umowa społeczna Hobbesa wprowadza ład społeczny, wynikający ze zjednoczenia się ludzi i przewyciężania negatywnego, lecz wrodzonego egoizmu²⁷.

Immanuel Kant, niemiecki filozof Oświecenia, wprowadził nową jakość w rozważaniach nad wojną i pokojem, a Jego rozważania stanowią syntezę nowożytnego dorobku myśli filozoficznej, dając początek nowemu systemowi²⁸. W “Przypuszczalnym początku ludzkiej historii” Kant przeciwstawia sobie dwa oblicza człowieka ukazywanego jako okrutną część przyrody oraz człowieka cywilizowanego, kierującego się zasadami moralnymi. Tym samym wskazuje, że instynkt zagraża duchowemu rozwojowi jednostki. W kantowskim ujęciu rozumność staje się odniesieniem do odpowiedzialności obywatelskiej. Zadaniem prawa, jest wyznaczanie porządku i tworzenie dyscypliny, które tworzy granice dla indywidualnych wolności. Powstaje w ten sposób kultura karności, która uwalnia wolę od despotyzmu, żądz, popędów, wynikających z naszej natury. Umowa społeczna na podstawie której budowany jest wieczny pokój, poskramia aspołeczną naturę człowieka²⁹. W ”Państwie celów - Kategoryczny imperatyw moralny” Kant wprowadza definicję nowych pojęć, które następnie tworzą jego koncepcje filozoficzne. W jego ujęciu człowiek to istota rozumna, fundament państwa celów, a państwo to związek istot rozumnych. Człowiek jest wartością bezwzględną ”każda istota rozumna istnieje jako cel sam w sobie” i powinna traktować siebie i innych jako przedmiot i podmiot państwa celów³⁰. W pracy o wiecznym pokoju, Kant podejmuje zagadnienie wojny i pokoju. Wskazuje on, że pokój jest stanem, który musi zostać wypracowany i zbudowany, ponieważ naturalną tendencją państw jest stan zagrożenia lub wojny³¹. Aby powstał stan definitywnego pokoju, jednostki i społeczeństwa, które mają na siebie wpływ powinny podlegać wspólnemu prawu, ugruntowanemu na dojrzałej moralności, która gwarantuje poszanowanie prawa człowieka i wolności³².

Myśl filozoficzna Kanta była rozwijana przez jego uczniów w nurcie krytycyzmu i sceptycyzmu. Tym samym spekulatywna metafizyka w XIX wieku, za sprawą J.G. Fichte oraz G.W.F. Hegla nawiązujących do Kanta, zdominowała filozofię niemiecką³³.

Pojęcie personalizmu chrześcijańskiego jest ściśle związane z francuskim filozofem Emmanuel-em Mounierem, chociaż jego prekursorem był Charles Renouvier nawiązujący do myśli Immanuela Kanta. Jego filozofia łączy chrześcijaństwo z ideą wolności i twórczości, a u jej podstaw leży ewangelickie przesłanie dynamicznego oddziaływania etycznego, co wskazuje na wysiłek w kreowaniu rzeczywistości. Personalizm według Mouniera nie jest systemem lecz filozofią, której fundamentem jest myśl chrześcijańska, że każda istota stworzona jest na obraz i podobieństwo Boże. Osoba jest postrzegana jako egzystencja, która ma wartość i jest odpowiedzialna za swoje czyny, a jej podstawową cechą jest wolność.

---

²⁴ *Ibidem*, s. 83, ISSN: 08602719

²⁵ W. Rachlewicz, op. cit., s. 165, ISBN: 9788376416625

²⁶ R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, op. cit., s. 80-85, ISSN: 08602719

²⁷ *Ibidem*, s. 150, ISSN: 08602719

²⁸ *Ibidem*, s. 151, ISSN: 08602719

²⁹ B. Kuśmierczyk, *Wybrane Idee sprawiedliwości i pokoju. Od Kanta do współczesności*, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2004, s.19-35, ISBN: 8372993416

³⁰ *Słownik myśli filozoficznej*, op. cit., s. 224, ISBN: 9788374467216

³¹ W. Rachlewicz, *Elementy ...*, op. cit., s. 227-230, ISBN: 9788376416625

³² R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, op. cit., s. 157, ISSN: 08602719

³³ W. Rachlewicz, *Elementy ...* op. cit., s. 231, ISBN: 9788376416625

Człowiek staje się osobą poprzez wspólnotę, co kontrastuje z jednostkowym egoizmem³⁴. W tym kontekście badacz tematyki Ryszard Rosa zauważa, że "osoba istnieje tylko zwracając się ku drugiemu człowiekowi i tylko przez drugiego człowieka może się odnaleźć". Emmanuelem Mouniera wskazuje na rolę chrześcijaństwa w przezwyciężeniu problemów współczesnego świata. Jego filozoficzna wizja nowej cywilizacji chrześcijańskiej, otwartej na dialog i współpracę, uczyniła z niego prekursora drugiego Aggiornamentu³⁵.

Kościół rzymskokatolicki w swoich naukach społecznych, podejmuje kwestie bezpieczeństwa, wojny i pokoju, zaczynając od pontyfikatu papieża Leona XIII, który w Encyklice *Rerum Novarum* przedstawił stosunek Kościoła do ówczesnych problemów. Współcześnie w naukach społecznych Kościoła centralne miejsce zajmuje "pokój bowiem uważany jest za fundamentalną wartość dla życia człowieka jako jednostki i wspólnoty osób." Zgodnie z przesłaniem Kościoła rzymskokatolickiego źródłem pokoju jest sprawiedliwość i miłość społeczna oraz wysoki poziom moralności ludzkiej. W ujęciu doktrynalnym pokój jest powszechny i całkowity, a dążenie ludzi do niego wynika z natury³⁶.

Współczesna rola Kościoła rzymskokatolickiego, dotyczy również tworzenia nowego sposobu myślenia w oparciu o wspólne dobro ludzkości³⁷. Chrześcijanie powinni rozpatrywać pokój poprzez pryzmat osoby i wspólnoty i dążyć do budowania świata bardziej sprawiedliwego, wolnego od głodu nędzy i poniżania. (...) "Bez głębokiego i powszechnego poszanowania wolności człowieka nie utrzyma pokoju". cywilizacja zbudowana jest z osób, które są częściami rodziny społeczności etnicznej całej ludzkości, dlatego wszelkie akty przemocy wywołują zakłócenia w całej wspólnotie³⁸.

Zakończenie

Od czasów Arystotelesa filozofia dążyła do zrozumienia istoty ludzkiego rozumu oraz jego miejsca w świecie - człowiek jako istoty rozumnej (zoon logon echon) i społecznej (zoon politikon). W ujęciu antropologii filozoficznej człowiek postrzegany jest jako byt unikalny, zdolny do refleksji nad sobą i swoim miejscem w świecie. Ta zdolność autorefleksji odróżnia go od innych bytów i stanowi fundament jego poznania oraz wolności³⁹. Osoba jako istota osadzona w świecie, pozostaje z nim w dynamicznej relacji, a poprzez swoje działania, nadaje otaczającej rzeczywistości sens i strukturę⁴⁰.

Dynamika relacji społecznych sprawia, że człowiek nieustannie znajduje się w procesie, negocjacji swojej tożsamości, dostosowując swoje aspiracje i działania do norm, oczekiwań i wyzwań wynikających z kontekstu społecznego. Horyzontalne podejście do rozważań, powoła uwypuklić rolę państwa prawa, działającego na rzecz sprawiedliwości oraz ochrony godności człowieka. Za Gustavem Radbruch, można określić istotę państwa jako gwaranta praw obywateli, ostoję - a nie narzędzie opresji. Państwo prawa (Rechtsstaat) tworzy normy prawne, które są zgodne z wartościami etycznymi i podstawowymi prawami człowieka. Tym samym dynamika relacji społecznych stanowi przestrzeń realizacji wolności jak i formułuje ograniczenia⁴¹.

W starożytności u Arystotelesa państwo jest gwarantem sprawiedliwości, nośnikiem ładu istniejącego we wspólnotie. Jest fundamentem uspołecznienia człowieka oraz odpowiada za

---

³⁴ Słownik Myśli filozoficznej, op. cit., s. 430-431, ISBN: 9788374467216

³⁵ R. Rosa, *Zarys filozofii bezpieczeństwa*, Wyd. Naukowe UPH, Siedlce 2023, s. 323-325, ISBN:9788367162890

³⁶ R. Rosa, M. Lipińska-Rzeszutek, M. Kubiak, op. cit., s. 283, ISSN: 08602719

³⁷ *Ibidem*, s. 278-283, ISSN: 08602719

³⁸ *Ibidem*, s. 291, ISSN: 08602719

³⁹ A. Anzenbacher, *Wprowadzenie do filozofii*, Wyd. Polskiego Towarzystwa Teologicznego – UNUM, Kraków 1992, s. 240, ISBN: 8385017321

⁴⁰ *Ibidem*, s. 245, ISBN: 8385017321

⁴¹ *Ibidem*, s. 266, ISBN: 8385017321

regulowanie niegodziwości i dzikości w człowieku. Z kolei Ciceron podkreśla umiłowanie do pokoju, ale wskazuje, że państwo powinno być tak zorganizowane, aby mogło bronić się przed niebezpieczeństwem. Średniowieczna myśl filozoficzna oscyluje w temacie pokój, rozumianego jako stan harmonii i zgody, przeciwstawiając mu wojnę, która utożsamiana jest z cierpieniem. Filozofowie nowożytni jeszcze wyraźniej wskazują na ta dynamikę, gdzie ludzie obdarzeni są wolą działania jednak, aby właściwie kierować swoimi czynami potrzebują państwa, organizmu i systemu politycznego, które stoi na straży porządku społecznego. W umowie społecznej Hobbesa dążenie do pokoju i podtrzymywanie go, to istnienie zgodne z prawem natury, które zabrania człowiekowi czynów zagrażających jego życiu. Prowadzi to do budowania ładu społecznego, wynikającego ze zjednoczenia się ludzi we wspólnocie. Również u Kanta człowiek cywilizowany, kieruje się zasadami moralnymi, które stają się odniesieniem do odpowiedzialności obywatelskiej. Personalizm chrześcijański podkreśla, że człowiek jest bytem ukierunkowanym w stronę innego bytu i staje się osobą poprzez wspólnotę.

Powtarzającym się kluczowym aspektem ładu społecznego i ludzkiej egzystencji jest tytułowe bezpieczeństwo, postrzegane zarówno w wymiarze personalnym, jak i strukturalnym. Brak poczucia bezpieczeństwa nie powoduje bezpośredniego cierpienia jak głód, jednak jego zapewnienie stanowi warunek konieczny dla samorealizacji, pełnego uczestnictwa w społeczeństwie i poczucia szczęścia. Tylko zaspokojona potrzeba bezpieczeństwa pobudza do działania oraz umożliwia pełen rozwój jednostki⁴². Potrzeba bezpieczeństwa szczególnie odczuwana jest przez ludzi w sytuacji nadzwyczajnej jak ból, choroba, wojna. Ludzkie pragnienie bezpieczeństwa przejawia się w powszechnej skłonności do szukania poparcia, opieki i ochrony ze strony silniejszych jednostek⁴³. Bezpieczeństwo jako wartość fundamentalną, można spostrzegać jako dobro naturalne, które jest centralnym punktem antropocentryzmu, czyli poglądu stawiającego człowieka jako środek i cel świata⁴⁴. Badając filozofie bezpieczeństwa, analizujemy zagadnienia moralne, społeczne, polityczne, gospodarcze, ekologiczne, przez pryzmat naczelnej wartości - pokoju.

Definiowanie to określenie czym jest przedmiot, którego dane słowo dotyczy, w tym celu należy wyrazić jego istotę. Jeśli chcemy się dowiedzieć co dane słowo znaczy musimy w drodze analizy określić tzw. rodzaj bliższy, następnie przeanalizować tzw. różnicę⁴⁵. Bezpieczeństwo dowolnego podmiotu, obiektu, stanu rzeczy, występuje wtedy, gdy może on trwać bez większego ryzyka naruszenia, zniszczenia, zagrożenia zewnętrznego oraz nie destabilizuje go żadna siła wewnętrzna. Jest to taka forma istnienia, która umożliwia spokojne trwania oraz umożliwia rozwój oraz doskonalenie⁴⁶. Filozoficzne i językowe aspekty terminu „bezpieczeństwo” ewoluowały, przyjmując konotacje związane z kontrolą, ochroną i zapewnieniem stabilności. Współcześnie w przekazie medialnym czy dyskursie akademickim nie rozmawia się o pokoju, tylko o elementach bezpieczeństwa lub o braku bezpieczeństwa. Żyjemy w świecie permanentnej zmiany i mnożących się zagrożeń. Należy jednak mieć na uwadze, że etymologicznie „bezpieczeństwo”, odwołuje się do braku zagrożeń oraz stabilności. Natomiast tytułowa „dynamiczność” pochodzi od greckiego „dynamikos”, co oznacza „pełen siły” lub „dotyczący ruchu”. W języku polskim termin ten oznacza zdolność do zmiany, adaptacji i reakcji na zmieniające się warunki. W kontekście penitencjarnym odnosi się zarówno do elastycznego zarządzania bezpieczeństwem poprzez bieżące monitorowanie

---

⁴² Z. Polcikiewicz, *Teoria bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Wrocław 2012, s. 16, ISBN: 978-83-87384-58-6

⁴³ K. Górecka, *Potrzeba bezpieczeństwa a zagrożenia cywilizacyjne*. [w:] *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne. Terroryzm współczesny. Aspekty polityczne, społeczne i ekonomiczne*, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 205-208, ISBN: 8387384860

⁴⁴ Z. Polcikiewicz, op. cit., s. 13, ISBN: 9788387384586

⁴⁵ G. Reale, op. cit., s. 288 - 289, ISBN: 9788377020296

⁴⁶ W. Rachlewicz, *Elementy ...*, op. cit., s. 28, ISBN: 9788376416625

sytuacji, jak i do długofalowych działań resocjalizacyjnych, które mają na celu zmianę postaw i nawyków osadzonych. W tym ujęciu bezpieczeństwo dynamiczne zakłada, że aby skutecznie eliminować czynniki kryminogenne, konieczna jest nie tylko kontrola, ale także umiejętność dostosowania się do ewoluujących zagrożeń oraz aktywne przeciwdziałanie ich powstawaniu.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że bezpieczeństwo dynamiczne jest procesem ukształtowanym dziejowo. Kara, choć jest nieodłączny element systemu społecznego, nie powinna być jedynie aktem odwetu, lecz musi uwzględniać jej cel moralny, społeczny i wychowawczy. Tym samym wymiar sprawiedliwości powinien dążyć do harmonii między sprawiedliwością, bezpieczeństwem oraz resocjalizacją, a nowoczesna penitencjarystyka powinna integrować zasady kontroli, prewencji i resocjalizacji w celu zabezpieczenia czynników kryminogennych. Bezpieczeństwo dynamiczne rezonuje z państwem prawa, ładem społecznym, harmonią życia oraz rozwojem społecznym. Uzyskanie pełnego obrazu badanego zjawiska, umożliwiło weryfikację hipotezy roboczej dotyczącej istoty bezpieczeństwa dynamicznego jako mechanizmu zabezpieczającego przed czynnikami kryminogennymi. Artykuł jest wprowadzeniem do głębszego zrozumienia funkcji bezpieczeństwa dynamicznego. Przyszłe badania powinny się skupić na pogłębieniu zrozumienia jak bezpieczeństwo dynamiczne może spełniać swoją fundamentalną rolę w kontekście godności jednostki ludzkiej, praw człowieka czy rozwoju społecznego. Zebrane informacje mogą posłużyć jako narzędzie do kolejnych dyskusji, aby możliwe było uzyskanie bardziej kompleksowego zrozumienia fenomenu w realiach polskiej penitencjarystyki.

Poprzez zastosowanie kompleksowych strategii resocjalizacyjnych, system penitencjarny nie tylko kontroluje i zapobiega zagrożeniom, ale także aktywnie wpływa na zmianę postaw osadzonych. Efektywne wdrażanie bezpieczeństwa dynamicznego wymaga więc synergii pomiędzy polityką więzienną, edukacją osadzonych oraz odpowiednim przygotowaniem personelu penitencjarnego. Tym samym potwierdza się postawiona teza, że istotą bezpieczeństwa dynamicznego jest zabezpieczenie czynników kryminogennych poprzez ich identyfikację, eliminację oraz kontrolę w ramach systemowych i interpersonalnych działań. Sprawi to, że bezpieczeństwo stanie się prawdziwym "game changerem" w kontekście społecznym, a kształtowanie bezpieczeństwa dynamicznego powinno zmierzać do określania w czasie rzeczywistym, gdzie w całym procesie pracy znajdują się ludzie, przedmioty oraz punkty niebezpieczne. Czyli dostarczać dane o pozycjach aktorów i umożliwiać sterowanie procesami w zależności od sytuacji w środowisku.

Bibliografia:

1. Anzenbacher A., *Wprowadzenie do filozofii*, Wyd. Polskiego Towarzystwa Teologicznego – UNUM, Kraków 1992, ISBN: 8385017321
2. Ficoń K., *Propeudetyka bezpieczeństwa; Filozofia, nauka, fenomen*, BEL Studio sp. z o.o., Warszawa 2020, ISBN: 9788377986578
3. Górecka K., *Potrzeba bezpieczeństwa a zagrożenia cywilizacyjne*. [w:] *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne. Terroryzm współczesny. Aspekty polityczne, społeczne i ekonomiczne*, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki we Wrocławiu, Wrocław 2006, ISBN: 8387384860
4. Kuśmierczyk B., *Wybrane Idee sprawiedliwości i pokoju*. Od Kanta do współczesności., Wyd. Uniwersytetu Warnińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2004, ISBN: 8372993416
5. Polcikiewicz Z., *Teoria bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Wrocław 2012, ISBN: 9788387384586
6. Rachlewicz W., *Elementy filozofii bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo z perspektywy historii filozofii i filozofii polityki*, Wyd. Difin, Warszawa 2012, ISBN: 9788376416625
7. Reale G., *Myśl starożytna*, Wyd. KUL, Mediolan 2001, ISBN: 9788377020296

8. Rosa R., *Filozofia bezpieczeństwa*, Wyd. Bellona, Warszawa 1995, ISBM: 8311084580

9. Rosa R., Lipińska-Rzeszutek M., Kubiak M., *Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego*, Wyd. Akademii Podlaskiej, Siedlce 2007, ISSN: 08602719

10. Rosa R., *Zarys filozofii bezpieczeństwa*, Wyd. Naukowe UPH, Siedlce 2023, ISBM: 9788367162890

11. *Słownik myśli filozoficznej*, red. M. Siwiec, Wyd. Park Edukacja, Bielsko-Biała 2008, ISBM: 9788374467216

12. Świniarski J., Chojnacki W., *Filozofia bezpieczeństwa*, Akademia Obrony Narodowej. Wydział Strategiczno-Obronny, Warszawa 2004.

13. Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, t.1, Wyd. Naukowe PWN, 2001, ISBM: 8301086505

Netografia:

1. Europejskie Reguły Więzienne, Rada Europy Komitet Ministrów Zalecenia Rec (2006) 2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych, <https://www.sw.gov.pl/assets/98/29/13/4d0aa81edd3ddc0d1132f1bde154ab564484eb10.pdf> [dostęp: 05.03.25]

2. Handle J., Lenos S., Korn A., *P/CVE in Prison and Dynamic Security, CONCLUSION PAPER*, https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-08/ran_p-cve_in_prison_and_dynamic_security_27052022_en.pdf [dostęp: 05.03.25]